

Vergaderjaar 2001–2002

28 277

Wet op het Centraal Bureau voor de statistiek

Nr. 4

VERSLAG

Vastgesteld 11 juli 2002

De vaste commissie voor Economische Zaken¹, belast met het voorbereidend onderzoek naar bovengenoemd wetsvoorstel heeft de eer de regering de navolgende vragen en opmerkingen voor te leggen. Onder het voorbehoud dat de gestelde vragen en gemaakte opmerkingen genoegzaam zijn beantwoord, acht de commissie de openbare beraadslaging over dit wetsvoorstel voldoende voorbereid.

I Algemeen

1.1 Inleiding

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel. Wel hebben zij nog enkele vragen en kanttekeningen.

Als hoofdargument voor verzelfstandiging van het CBS wordt aangevoerd dat de belangen van statistiek en wetenschap op geen enkele wijze mogen worden doorkruist door politieke belangen. De leden van de CDA-fractie vragen of in de huidige opzet sprake was van een dergelijke doorkruising, waardoor een algehele verzelfstandiging noodzakelijk was. Ook de Raad van State vraagt in deze richting en wordt naar de mening van genoemde leden onvoldoende beantwoord.

De leden van de CDA-fractie achten de considerans misleidend. Hierin wordt gezegd dat het wetsvoorstel voorziet in «de externe verzelfstandiging van het CBS door oprichting van een zelfstandig bestuursorgaan». Uit het wetsvoorstel zelf blijkt echter dat niet het CBS zelf een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) wordt maar de twee daaronder liggende organen, namelijk de directeur-generaal (DG) en de Centrale commissie voor de statistiek. De Raad van State adviseert de considerans en de memorie aan te passen, maar de regering voelt daar weinig voor.

In aanvulling hierop constateren de leden van de CDA-fractie dat ook in paragraaf 1.1. van de Memorie van Toelichting letterlijk staat dat «het kabinet in 2000 concludeerde dat het CBS een zelfstandig bestuursorgaan zou moeten worden en dat het onderhavige wetsontwerp uitvoering geeft aan dit standpunt». Waarom – zo blijft onduidelijk – is ervoor gekozen om

¹ Samenstelling:

Leden: Voûte-Droste (VVD), fng. voorzitter, Noorman-den Uyl (PvdA), Giskes (D66), Crone (PvdA), Van Dijke (ChristenUnie), Hofstra (VVD), Van Blerck-Woerdman (VVD), Van Beek (VVD), Atsma (CDA), Verburg (CDA), Ross-van Dorp (CDA), Bussemaker (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Wijn (CDA), Ten Hoopen (CDA), Hoogendijk (LPF), T. De Graaf (LPF), Eberhard (LPF), Jense (LN), Tichelaar (PvdA), Duyvendak (GroenLinks), Kortenhorst (CDA), Hessels (CDA), Gerkens (SP) en Stuger (LPF).

Plv. leden: Vacature (VVD), Vacature (PvdA), Bakker (D66), Vacature (PvdA), Van der Vlies (SGP), Vacature (VVD), Vacature (VVD), Vacature (VVD), Vacature (CDA), Van der Hoeven (CDA), Vacature (CDA), Vacature (PvdA), Van Gent (GroenLinks), Van Geel (CDA), Vacature (CDA), Van Ruiten (LPF), Varela (LPF), Wiersma (LPF), Teeven (LN), Vacature (PvdA), Vos (GroenLinks), Schreijer-Pierik (CDA), Van Vroonhoven-Kok (CDA), De Wit (SP) en Zeroual (LPF).

via een omweg tot verzelfstandiging over te gaan? En indien er gerede redenen waren om inderdaad niet het CBS zelf, maar de daaronder liggende organen om te vormen tot een ZBO, waarom wordt dat niet nadrukkelijk vermeld in de considerans en de inleidende paragraaf van de Memorie van Toelichting? De leden van de CDA-fractie hebben behoefte aan een nadere toelichting.

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het onderhavige wetsvoorstel.

De voorgenomen verzelfstandiging van de directeur-generaal van het CBS en de CCS in een Zelfstandig Bestuursorgaan wordt door de leden van de VVD-fractie in beginsel ondersteund.

Met name de onafhankelijke positie van de DG CBS speelt daarbij een grote rol. Het functioneren van het CBS als leverancier van kwalitatief hoogstaande en onafhankelijke statistieken is het best gewaarborgd als onafhankelijke organisatie zonder directe invloed van derden. Statistieken zijn echter een publiek goed. Daarom is het van essentieel belang dat deze taken gewaarborgd zijn in wet- en regelgeving.

Voorwaarde voor het verzelfstandigen van overheidstaken is het waarborgen van continuïteit, aldus de leden van de VVD-fractie. Daarvoor moeten de institutionele waarborgen aanwezig zijn, maar moet tevens de interne organisatie naar behoren zijn. Alleen als aan deze waarborgen is voldaan kan sprake zijn van het verlenen van de ZBO-status.

De leden van de Partij van de Arbeid-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de voorgestelde Wet op het Centraal bureau voor de statistiek. Zij delen ook de behoefte aan een onafhankelijk instituut voor de verzameling en verspreiding van essentiële data. Deze leden zien deze statistieken als een collectief goed. Politieke beïnvloeding daarvan achten zij onwenselijk.

1.3 Uitgangspunten van het wetsontwerp

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de externe verzelfstandiging van het CBS en de instellingsprocedure voor baten/lastendiensten parallel en gelijktijdig behoren te lopen. Kan de regering – mede in het licht van de kritische beoordeling van de Algemene Rekenkamer op dit punt bij de Financiële Verantwoording 2001 – toelichten of naar haar oordeel voldaan is aan de eisen die de regering en de Tweede Kamer stellen aan de instelling van een ZBO en de daarbij behorende baten/lastendienst? Is de regering van oordeel dat niet eerder tot externe verzelfstandiging van het CBS moet worden overgegaan dan wanneer voldaan is aan de hierboven genoemde eisen?

Een argument voor verzelfstandiging is het vergroten van de slagvaardigheid en het zakelijk functioneren van het CBS. De leden van de VVD-fractie vragen op welke wijze dit in de huidige vorm een probleem is. Hoe is dit te rijmen met de constatering van de Algemene Rekenkamer dat er binnen de bedrijfsvoering van het CBS sprake is van ernstige onvolkomenheden.

In de beoordeling van de financiële verantwoording 2002 spreekt de Algemene Rekenkamer van ernstige onvolkomenheden in de bedrijfsvoering. De leden van de VVD-fractie vragen of alle adviezen van de Algemene Rekenkamer zijn opgevolgd en geïmplementeerd op het beoogde moment van verzelfstandiging.

De leden van de fractie van de Partij van de Arbeid delen de opvatting van de regering dat het CBS een «flexibele en slagkrachtige organisatie» moet

zijn die «in de toekomst gemakkelijk op maatschappelijke en technologische veranderingen kan inspelen». Echter, deze leden hebben naar aanleiding van een aantal kritische rapporten van de Algemene Rekenkamer over de bedrijfsvoering bij het CBS op het organisatorische vlak nog veel vraagtekens. Het baart deze leden met name zorgen dat de Algemene Rekenkamer de afgelopen drie jaar geen vooruitgang heeft geconstateerd bij die bedrijfsvoering. De leden van de Partij van de Arbeid-fractie zijn dan ook van mening dat die bedrijfsvoering in ieder geval voor de beoogde verzelfstandiging van het CBS op orde dient te zijn. Deze leden vrezen zelfs dat de voorbereidingen op de ZBO-status en de batenlastendienst de verbeteringen in de bedrijfsvoering kunnen doorkruisen. Kan de regering op dit laatste punt uitvoerig ingaan? Waarom wordt er niet gewacht op de verbetering van de bedrijfsvoering van het CBS om pas daarna de voorbereidingen op de ZBO-status ter hand te nemen? Op welke termijn zal de bedrijfsvoering op orde zijn?

2.4 De Centrale commissie voor de statistiek

De leden van de fractie van de Partij van de Arbeid vragen of nader kan worden ingegaan op de rol van het CCS wordt bij het vermijden van mededinging van het CBS met private aanbieders van vergelijkbare diensten? Zijn er op grond van de voorliggende wet of de voorgestelde Wet Markt en Overheid activiteiten voor derden die het CBS in de toekomst mogelijk zou moeten gaan beëindigen? Zo ja, welke activiteiten zou dit concreet kunnen betreffen?

De leden van de PvdA-fractie vragen of de taken van het CCS, met name de beleidsbepalende en de toezichthoudende, elkaar niet in de weg staan. Waarin onderscheidt de toezichthoudende rol van de minister van Economische Zaken zich van die toezichthoudende rol van het CCS? Is het verschil dat het CCS zich wel en de minister zich niet richt op de concrete inhoud en vormgeving van statistische onderzoeken? Het is de leden van de Partij van de Arbeid-fractie niet geheel duidelijk wat het verband is tussen enerzijds het meerjarenprogramma dat het CBS elke vijf jaar opstelt en waarin de behoefte aan nieuwe statistieken staan en anderzijds «ook de budgettaire implicaties» die in het vijfjarenplan komen te staan. Kan de regering dit nader uitleggen?

2.7 De gebruikers van de statistiek

Voor de belangenbehartiging van gebruikers zal een gebruikersraad worden ingesteld. De leden van de VVD-fractie vragen welke formele invloed deze gebruikersraad heeft.

2.8 Werk voor derden

Het CBS verricht ook werk voor derden. De leden van de VVD-fractie vragen op welke wijze kruissubsidiëring tussen publieke en private taken wordt vermeden. Is de financiële administratie hierop voldoende voorbereid? Op welke wijze is gegarandeerd dat de kwaliteit en onafhankelijkheid van de kernactiviteiten niet lijden onder de commerciële werkzaamheden?

4.1 Internationale aspecten

De communautaire context wordt steeds belangrijker. Meer dan 65% van de activiteiten van het CBS zijn gericht op Europa. De leden van de CDA-fractie zijn benieuwd naar de wijze waarop de onafhankelijkheid van de nationale bureaus voor statistiek in de andere Lidstaten is gewaarborgd.

5.5. Kosteloze verstrekking aan het CBS

De gegevens die het CBS van bedrijven ontvangt, dienden deze laatste zonder vergoeding te verstrekken. De leden van de CDA-fractie hebben hier weinig begrip voor. Juist een verzelfstandigd CBS zou de kosten inzichtelijk moeten maken. Voor het aanleveren van gegevens mag in de ogen van de leden van de CDA-fractie dus best een tegenprestatie worden geleverd. Mogen uit het oogpunt van wederkerigheid de bedrijven ook gebruik maken van de beschikbaar gestelde en door het CBS geordende informatie?

Waarom zal nog in een aparte algemene maatregel van bestuur worden vastgelegd om welke instanties c.q. registraties het zal gaan? Kan deze lijst dan nog aan de Tweede Kamer worden voorgelegd? Waarom wordt het CBS niet de vrijheid gegeven om de registraties te gebruiken die zij noodzakelijk acht?

In het verlengde hiervan wordt een stelsel van bestuurlijke boetes ingesteld om te voorzien in de handhaving van de responsverplichting. De leden van de CDA-fractie vragen hoe dit zich verhoudt met de zelfstandige positie van het CBS? Is de regering het met deze leden eens dat als een tegenprestatie geleverd wordt voor de aan te leveren informatie een gelijkwaardiger verhouding ontstaat tussen het CBS en de bedrijven en dat bestuurlijke boetes niet nodig zijn? Graag een reactie.

II Artikelsgewijze toelichting

Artikel 5

De leden van de CDA-fractie vragen of de spelregels die de regering opstelt omtrent de door het CBS voor derden te verrichten werkzaamheden aan de Tweede Kamer kunnen worden voorgelegd.

Artikel 8

De leden van de CDA-fractie vragen waarom is gekozen voor de term «directeur-generaal», daar deze term enorm doet denken aan de functies op de departementen. Zou het een extern verzelfstandigd bestuursorgaan niet beter passen om een term te kiezen die ook de onafhankelijkheid laat doorklinken?

Artikel 10

De leden van de CDA-fractie vragen waarom is gekozen voor een zittingsduur van maar liefst zeven jaar. Deze leden vrezen dat dit wat lang is. Waarom is de zittingsduur van de directeur-generaal en die van het bestuur van het CCS niet gelijk getrokken, bijvoorbeeld naar vier jaar. Er kan eventueel voor gekozen worden om de directeur-generaal te laten wisselen in het 2e zittingsjaar van het bestuur van het CCS en omgekeerd.

Artikel 30

De leden van de CDA-fractie vragen wat wordt bedoeld met «spoedeisende gevallen» waarin de voorzitter van het CCS zelf een wijziging van het werkprogramma kan goedkeuren.

Artikel 67

De leden van de CDA-fractie vragen waarom het noodzakelijk is dat de directeur-generaal een rekening-courant aanhoudt bij de Minister van Financiën. Hoe verhoudt zich dit met de verzelfstandigde positie van het CBS?

Artikel 83

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat onderhavig wetsvoorstel niet in werking kan treden, als nog niet voldaan is aan de voorwaarden die de regering en de Tweede Kamer stellen aan de instelling van een ZBO. Deze leden vragen de regering het inwerkingstredingsartikel in deze zin aan te passen.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Voûte-Droste

De waarnemend griffier van de commissie,
Post